

Hilarisch uit eten gaan met The Waste Watchers

Utrecht

Je leeft niet om te eten, maar je eet om te leven. Dat is een bekende vermaning met een opvoedkundige strekking. Daarentegen wordt in een van de mooiste scènes uit de voorstelling The Waste Watchers van en door de theatergroep Growing Up in Public tijdens een galgemaal geopperd dat een mens moet eten om te kunnen leven, maar dat hij ook sterft aan het eten. Met als conclusie: eten is één uitgestelde dood.

Hoe je het ook bekijkt: voedsel consumeren is zeker in de huidige Westerse samenleving tot cultus verheven. We eten onze spanningen en onlustgevoelens weg; we gaan gezond eten omdat we bang zijn voor de dood. Zelfs in de christelijke religie is eten van cruciaal belang. Christus bood bij het Laatste Avondmaal, zijn galgemaal, zijn lichaam aan door het symbolisch te veranderen in water en wijn.

Deze en nog vele andere denkbeelden en bedenkingen die direct of indirect te maken hebben met maagvulling worden door vier spelers en een danser in een kaleido-

scopische voorstelling aangegeven. De meterslange u-vormige tafel, waar ze als hedendaagse apostelen bij aanschuiven, is rijk en feestelijk voorzien van spijs en drank. Terwijl ze zich dit alles voortreffelijk laten smaken kijken ze naar de beurtelings uitgesproken en uitgebeelde twijfels van elk van hen, of sluiten zich daar in beweging en spel bij aan.

Paul Feld bijvoorbeeld vraagt zich na een wilde dans op de klanken van hardrock af of hij niet beter voor het rustig leventje van postbode had moeten kiezen en niet voor het gestresste bestaan van toneelmaker. Jeroen Kriek bederft de eetlust van iedereen met zijn bange toekomstverwachtingen ten aanzien van zijn nog ongeborn kind. Wanneer Daphne de Bruin het over haar eerste seks-ervaring heeft, zetten de anderen dierenmaskers op en beginnen ze vrolijk en hitsig te dansen en te springen: het dier in de mens, maar ook het bewust willen maskeren dat ons eten ten koste van het leven van dieren gaat.

The Waste Watchers telt zo tal van verwijzingen, veelal verpakt in hilarische verbeeldingen. Vooral de

gespeelde boerse nuchterheid van Don Duyns werkt als humoristische aanjager. Zeer geestig, zonder blasfemistisch te zijn, is de openingsscène, waarin het vijftal met een vilstiftkruisje op het voorhoofd als in een gezellige en ongedwongen vergadering praat over het levensverhaal van Christus. Het effect is dodelijk voor dergelijke praatgroepen.

Hoogst vermakelijk is het tafereel, waarin vier apostelen op de tonen van een liefdesliedje hun afhankelijkheid betuigen door poedelnaakt elkaar lieflijk in te zepen en te wassen. Maar zoals gezegd: het is niet uitsluitend dulle pret bij dit 'Sinister Genootschap dat eten tot levensfilosofie heeft verheven'. Zelfs The Waste Watchers worden vaker dan hun lief is overmand door de vrees voor (geestelijke) indigestie. En dat spreekt net zo goed uit de voorstelling.

Max Smith

The Waste Watchers van en door Daphne de Bruin, Don Duyns, Paul Feld, Jeroen Kriek, Fern de Geus. Begeleider: Peer van den Berg. Gezelschap: Growing Up in Public. Première: Utrechtse School Utrecht, 17/11.

10/11/95 UTRECHTS NIEUWSBLAD

Ongerijmde varianten op het laatste avondmaal

Alleen van het decor ga je al watertanden: drie lange tafels overladen met groenten, fruit, broden, wijn en vleesgerechten begrenzen het speelveld. De zap-achtige fragmenten waaruit de stukken van *Growing Up in Public* traditiegetrouw zijn opgebouwd, worden in 'De Waste Watchers' aaneen gegeten. Gedurende een rommelig Laatste Avondmaal gaan de vier acteurs/regisseurs en een danser, hetzij als zichzelf, hetzij als vier apostelen en Jezus, op zoek naar 'het moderne lijden' en de 'verborgen levels in het leven'. Zwaar wordt deze zoektocht overigens nooit want de ironie, chaos en verrassing overheersen. Genereus vergeeft het gezelschap elkaars misstappen in een publieke biecht en het publiek ziet een in de schenkan nog transparante vloeistof veranderen in een wijnrood goedje. Het is niet de enige chemische reactie die verbaast want in een volgende scène wordt er een hoeveelheid wierook gebrand die tot het einde van de voorstelling de bronchiën irriteert. In die toch al rokerige setting dient een goeroe een dolend tweetal een dosis lachgas toe die hen naar een hoger plan moet verheffen. Natuurlijk is het oplichterij want als het duo zich willoos heeft uitgeleverd, drukt de charlatan hun handen wreed op een roodgloeiend elektrisch kookplaatje.

Copuleerfeest

Spanning, conflicten, overspanning en 'het nut van het niets'; door de combinatie van schrijven en acteertalent weet *Growing Up in Public* het allemaal ongedwongen te rijmen met het avondmaalverhaal. Zelfs een uitgelaten feesttafereel dat met Latijnsamerikaans carnavalsmuziek en onnozele varkens- en ezelsmaskers uitgroeit tot een duivels copuleerfeest, loopt met enige goede wil nog synchroon met de suffe

houding van de apostelen aan de vooravond van Jezus' gevangename. Enkele andere scènes, zoals die waarin een blij maar nerveuze aankomende vader zijn toekomstige ouderschap ziet verschrompelen tot de grootste twijfelfactor in zijn leven, passen minder goed in het plaatje waardoor ze een vreemde overgang hebben naar het volgende beeld. De scènes *an sich* worden er echter niet minder om. Want de grove steken waarmee *Growing Up in Public* zijn veelkleurige, ietwat morsige en soms regelrecht onappetijtelijke lappen aan elkaar rijgt zijn weliswaar rafelig, maar zelfs dat aspect lijkt bewust

CULTUUR

te zijn ingebouwd ten behoeve van zoiets als de 'vrije associatie'. En te associëren is er meer dan genoeg in deze *melting pot* van aan het dagelijks leven ontrokken teksten, bijbelbeschouwingen, meeslepende dansnummers en groteske onzin. De ongein-finale was dit keer zelfs zo absurd dat het publiek – toch lichtelijk geschokeerd? – in zijn lach bleef steken. Was het eigenlijk wel zo dolkomisch, die vier poedelnaakte apostelen waarvan enkelen de uivloeielen vertonen van te veel laatste avondmalen, met een glibberige platvis tussen de tanden op hun ingezeepte buiken over de vloer te zien spartelen. 'Love is...' zingt John Lennon zoetgevooid als ze elkaar liefdevol tot in de kleinste kiertjes afsoppen. Jezus slaat het tafereel oogluikend gade, zich afvragend wat hem nu weer te wachten staat. Net als het publiek.

Maria Aarts

'De Waste Watchers' is tot en met 25 november te zien in de Utrechtse School.

The Waste Watchers van Growing up in public.

FOTO REYN VAN KOOLWIJK

Frisse bries door theaterbestel

THEATER

The Waste Watchers door Growing up in public. In De Utrechtse School t/m 25 november. In Amphitheater Amsterdam van 28 november t/m 9 december.

Terwijl de enige vrouw in het gezelschap, Daphne de Bruin, even elders is, zeept het kwartet heren zich in. Eerst wassen ze teder elkaars armen, dan moeten de buiken en billen eraan geloven. Piemelnaakt buitelen Don Duyns, Paul Feld, Jeroen Kriek en Feri de Geus door het sop, als een stel voetballers dat zojuist een beker binnensleepte. Waarom dit uitgelaten ritueel aan het slot van *The Waste Watchers*? Moet de vuiligheid van de leugen, het hoofdbestanddeel van toneel, worden afgespoeld? Of is het halen van een première in tijden van almaar indikkende subsidiegelden hetzelfde als een zwaarbevochten zege?

The Waste Watchers van Growing up in public, handelend over een sinister genootschap, is vooral een voorstelling over theatergroep Growing up in public. Sinds 1989 werkt dit collectief van vier theatermakers, allen opererend als schrijver, regisseur en speler, gestaag aan

een reeks voorstellingen waarin de grens tussen populaire cultuur, kunst en commercie diffuus is.

In *The Waste Watchers* komt de groep, voor de gelegenheid aangevuld met choreograaf Feri de Geus, bijeen om haar 'allerlaatste avondmaal te vieren'. Op de speelvloer staan tafels met daarop een overdaad aan vers fruit, soep, haringen, mosselen, pannekoeken en negerzoenen – zo op het oog een opmaat tot een *grande bouffe*. Niets blijkt minder waar. Het voedsel wordt plichtmatig verorberd.

Vrolijke types zijn deze *Watchers* niet. De zin van het bestaan, dat lijkt de inzet van hun zoektocht. Ze proberen al etend en al toneelspelend vat te krijgen op de gefragmenteerde realiteit.

Want dat eten is een metafoor voor de verworvenheden waarmee hun generatie behept is. Behept, ja. Vluchten in fantasieën over verre landen is er, bij voorbeeld, niet meer bij nu een wandeling door de rijstvelden tot de normale vakantieactiviteiten behoort. En de straat opgaan voor vrede, dat is vandaag de dag iets voor sentimentele *nerds*, blind voor het feit dat enkel een nucleair geladen dreigement rust brengt.

Binnen het toneel is de werkelijkheid er evenmin overzichtelijker op geworden, maken *The Waste Watchers* duidelijk. De voorstelling bestaat uit een aaneenschakeling van korte scènes waartussen weinig causaliteit is te bespeuren.

Er wordt wat gekibbeld, Judas laat de apostelen vals dansen en tijdens een feestje blijken de genodigden van seksuele frustraties over te lopen.

Tussen deze momenten in grijpt telkens één van de acteurs naar de microfoon om zijn visie op moderne zingeving uit de doeken te doen. Op die momenten noemen de makers elkaar bij de eigen voornamen; de personages worden versneden versies van de acteurs zelf.

Wat stoort tijdens dit zelfonderzoek is het lijzige toneelspel, waarmee de Growing up-leden onderstrepen meer maker dan uitvoerend kunstenaar te zijn. Bewondering dwingt daarentegen de oorspronkelijkheid van het gebodene af. Want ook al zweeft het eindresultaat ergens tussen een ludieke happening en een openbare repetitie in – *The Waste Watchers* blazen een frisse bries door het theaterbestel.

Ronald Ockhuysen

De Volkskrant 21/11/95

Eten als hoogste levensdoel

Max Smith

Het Laatste Avondmaal en The Weight Watchers als aanzet voor een voorstelling; dat heeft zich nog niet eerder voorgedaan. Voor deze nieuwste produktie van de vanuit Utrecht opererende theatergroep Growing up in Public hebben de jonge toneelmakers, tevens vertolkers Paul Feld, Daphne de Bruin, Don Duyns, Jeroen Kriek, versterkt met choreograaf Feri de Geus zich verenigd in The Waste Watchers, een Sinister Genootschap „dat eten tot levensfilosofie heeft verheven”. Ze geven hun leven inhoud middels het devies: „Ik weeg dus ik ben”. In het bijbelverhaal biedt Jezus tijdens het Laatste Avondmaal in aanwezigheid van de apostelen zijn lichaam ter loutering en verlossing aan. Christus bewerkstelligt dat door de symbolische omzetting van brood en wijn in zijn vlees en bloed. The Waste Watchers doen dit op hun manier nog eens dik over. Hun leven is gefixeerd op het fenomeen eten in al zijn verscheidenheid met als voorname overtuiging dat daar de meeste heil van te verwachten is. Het is niet de eerste keer dat een theaterstuk van Growing up in Public geënt is op het christelijk geloof. Chez Salomé en zelfs Garon Presley: taking care of busi-

ness in a flash, om maar bij twee recente produkties te blijven, grijpen terug naar de bijbel. Volgens Paul Feld, schrijver, regisseur en oprichter van Growing up in Public, heeft het niets van doen met een soort van afrekening of -daaraan tegengesteld - met de getuigenis van een godsdienst die deel heeft uitgemaakt van hun opvoeding. „Niemand van ons is gelovig. Sommigen hebben helemaal geen christelijke achtergrond. Onze Westerse cultuur is wel doortrokken van het christendom. Zo vreemd is het dus niet, dat we daaruit putten. Bovendien heeft religie veel weg van theater: het is magie en illusie en drama in een”.

„Met de door ons zelf geschreven, of al repeterend samen gemaakte stukken wil Growing up in Public het nu-gevoel tot uitdrukking brengen: de tijdgeest reflecteren. Het is meer dan journalistiek in theatervorm. Een journalist komt met de feiten, wij voegen het gevoel daaraan toe. Wij dragen geen oplossingen aan, want die hebben wij evenmin. Anderen menen wel die wijsheid in pacht te hebben, maar je ziet waar dat allemaal toe geleid heeft: vreselijke toestanden in Joegoslavië; Rusland die tot één grote mafioso-boel verwordt”. Voor wie daar nog twijfels over heeft: het stuk The Waste Watchers is geen vrije reconstructie, noch getrouwe interpretatie van het lijdensverhaal van Jezus Christus. Paul Feld: „We hebben dat verhaal gebaseerd op de evangelie van Mattheüs, in tien blokken verdeeld en daar is elk van ons mee aan de slag gegaan met als taak er hele persoonlijke ervaringen en denkbeelden aan te verbinden. We hebben daarbij onder meer gebruik gemaakt van vooral surrealistische schilderijen. Door veel ideeën tijdens de repetities onder begeleiding van Peer van den Berg uit te proberen zijn we langzaam naar de uiteindelijke vorm toegesproeid. Ter versterking van het lichamelijke aspect is choreograaf Feri de Geus erbij gehaald”.

Als voorbeeld van 'eigen getuigenissen' die in de voorstelling zijn verwerkt, vertelt Paul Feld dat Jeroen Kriek in zijn jeugd veel is gepest. Binnenkort wordt hij vader

en nu maakt hij zich zorgen, dat zijn kind later net zo getreiterd wordt”. Wat hem zelf betreft: „Ik kan het best onder geweldige stress functioneren. Daarom zie je dat ik in de voorstelling met ontbloot bovenlijf tegen een soort van klagmuur behoorlijk wordt opgepept”.

„Zoiets als wanhoop en persoonlijke twijfels ten aanzien van de vraag: hoe moet het in godsnaam verder met de wereld!? vormen een van de grondtonen van de voorstelling. Anderzijds hebben Daphne en ik klaarblijkelijk nog zoveel vertrouwen in de toekomst, dat we besloten hebben om een kind te nemen. Die dubbelheid, gevoed door onze eigen onzekerheden, tonen we zo eerlijk mogelijk. Het zou inderdaad geen voorstelling van Growing up in Public zijn, als dat niet gepaard gaat met de nodige ironie en humor”.

Niet zozeer wanhoop, maar wel ergernis en een zweem van woede klinken door aan het eind van het vraaggesprek, waarin Paul Feld zijn ongenoegen uitspreekt over het theaterbeleid van de gemeente Utrecht.

„In de zes jaar dat we bestaan, genieten we dankzij onze in totaal zeventien produkties inmiddels landelijke bekendheid. We werken met financiële steun van onder meer het Fonds voor de Podiumkunsten en de gemeente Amsterdam. De subsidie van de gemeente Utrecht is haast te verwaarlozen, zo minimaal is dat. We vroegen een keer 1500 gulden ten behoeve van een kleine voorziening in ons kantoortje in de Utrechtse School. Dat werd afgewezen. Daar word ik zo moedeloos van. Ik krijg steeds sterker de neiging om maar uit Utrecht weg te gaan en naar Amsterdam te verhuizen. Het is dat we zo'n sterke binding met die stad hebben, al was het maar omdat Growing up in Public in Utrecht zijn wortels heeft, anders is dat al veel eerder gebeurd”.

The Waste Watchers door Growing up in Public. Utrechtse School Utrecht, wo 15, do 16, vr 17 (première), za 18, di 21, wo 22, do 23, vr 24 en za 25 nov, 20.30 uur. Amphitheater Amsterdam, di 28 nov t/m za 2 dec en di 5 t/m za 9 dec, 21.00 uur.

Kiekeboe spelen met de zin van het bestaan

Trouw
1 december 1995

theater

AMSTERDAM – Kale houten tafels staan in een grote carré opgesteld. Op vijf plekken zijn de meest uiteenlopende heerlijkheden – uitnodigend dan wel decoratief – geconcentreerd. Eén voor één komen de spelers hun opwachting maken, strepen een kruis op hun voorhoofd en zetten zich aan de voorste tafel, *face to face* met het publiek: hun laatste avondmaal kan beginnen.

Uitgangspunt voor 'The Waste Watchers!' van de Utrechtse groep Growing up in Public is dat andere laatste avondmaal, bijna tweeduizend jaar geleden. Gekibbel over hoe het inder tijd allemaal is verlopen, mondt uit in het stellen van vragen. Want, zo lijken de makers ofwel de artistieke kern van de groep (Daphne de Bruin, Don Duyns, Paul Feld, Jeroen Kriek), voor de gelegenheid aangevuld met danser/choreograaf Feri de Geus, met deze voorstelling duidelijk te willen maken: wat is de zin van dit chaotische bestaan, wat kan religie nog voor betekenis hebben als je bijvoorbeeld in Japan God op video kan bekijken, en wat kan je daar allemaal mee als theatermaker.

Wat dat laatste betreft geldt het laatste avondmaal als metafoor voor het rode draadje van de voorstelling: het lichaam – met alles erop en eraan – van de maker is de inzet. Feri de Geus dwingt – à la Jan Fabre – Daphne de Bruin tot een uitputtingsslag met danspassen. Kriek laat drie van zijn medespelers wegglijden in een hallucinerende droom. Een Caribisch carnavalsfeestje ontgaat in een banale seks-orgie. Tussendoor worden bekentenissen aan de microfoon toevertrouwd over wurgneigingen, aanstaand vaderschap, misverstande flirts, het fenomeen van de workaholic.

Ik weeg, dus ik ben

Elke scène wordt afgesloten met een anticlimax, waarop ieder naar zijn vaste eetplek rent, want onder het motto 'ik weeg, dus ik ben' blijft het in stand houden van het eigen lijf kennelijk het enige houvast.

Het is een interessant thema, uitdagend ook omdat het een persoonlijk appel doet op de makers. En het zijn vast en zeker allemaal op persoonlijke ervaringen berustende zaken die we te horen en te zien krijgen. Wat ten-

slotte toch teleurstelt, is dat het geheel blijft steken in de sfeer van een wat onsamenhangende, particuliere collage. De korte scènes en invallen hebben geen dwingende vorm en structuur. In theater is vorm nu eenmaal voorwaarde om ook een persoonlijke benadering het juiste effect te geven.

Grabbelton

'The Waste Watchers' maakt de indruk van een privé-grabbelton, waarin het zelfonderzoek kiekeboetje speelt maar niet, noch voor het publiek, noch – dunkt me – voor de makers zelf, een met-de-billen-bloot-confrontatie wordt. Ja letterlijk wel, op het eind, als de heren elkaar pie-melnaakt afsoppen. Een hilarische scène die wellicht, aan het begin geplaatst, Growing up in Public beter in het spoor van de opbouw van een persoonlijk theaterbetoog had kunnen zetten.

Hanny Alkema

'The Waste Watchers!' in Amphitheater, Amsterdam t/m 9-12 (beh. zo/ma).

Telegraaf 21-11-95

THE WASTE WATCHERS GRIMMIG SAMENZIJN

'The Waste Watchers' van Growing Up In Public. Spel en regie: Paul Feld, Daphne de Bruin, Don Duyns, Feri de Geus en Jeroen Krik. gezien: vrijdag 17 november in De Utrechtse School.

Toen Jezus afscheid nam van zijn discipelen, deed Hij dat met een symbolisch eten-tje. Wat op het menu stond, weten we niet... maar er was in ieder geval brood en wijn. Die zijn sindsdien het symbool van Zijn lichaam en bloed. Het Laatste Avondmaal is de inspiratie geworden voor 'The Waste Watchers' van het theaterensemble Growing Up In Public.

De vier eigenwijze theatermakers die samenheulen in dit Utrechtse gezelschap maken meestal ieder voor zich voorstellingen, op eigen teksten en in eigen regie. Dit keer kropen Paul Feld, Daphne de Bruin, Don Duyns en Jeroen Krik bij elkaar op het podium en maakten samen een voorstelling die alles met eten te maken heeft. Eten en de gevolgen ervan: de dood, de ondergang, vriendschap en tenslotte het leven zelf.

In eerste instantie vertellen ze nog op profane wijze het verhaal van Jezus en die laatste avond. Alsof het een spannend kroegpraatje is, of liever: een sappig gesprek tijdens een heerlijke dis. Van daaruit trekken de lijnen zich verder. Een van hen vertelt over het laatste voedsel van een terdoodveroordeelde. De ander maakt er een seance van, waarbij hij de rest vraagt hem te vertrouwen wat er ook gebeurt. Maar hij bedriegt ze.

Heftig

Zo wordt deze voorstelling langzaam maar zeker tot een tableau van een heftige vriendschap. Zoveel pijn, zoveel bekentenissen komen ter tafel dat het bijna HUN laatste dineetje lijkt. Alsof deze vier afscheid van elkaar aan het nemen zijn en nog een keer de waarheid aan elkaar melden. 'The Waste Watchers' is bij tijd en wijle grimmig en grauw, gruwelijk en dan weer

grotesk. Het is niet louter smakelijk vermaak wat het viertal biedt; er zit ook veel pijn aan deze show.

Veel samenhang is er overigens niet tussen de scènes. Van een verhaal of een dramaturgie zijn deze theaterdieren wars. Thematisch willen ze zich nog wel wat binden, maar ook weer niet te strak. De vrijheid van de kunstenaar is het enige dictaat dat ze nemen; aan orde en begrip hebben ze een broertje dood. Daardoor maken ze onzeker theater dat vaak nergens toe doet, maar een enkele keer je in de buikstreek raakt. Dat is deze dus.

Nog tot en met zaterdag in De Utrechtse School in Utrecht, daarna twee weken in het Amphitheater Amsterdam.

Dick van den Heuvel

Een laatste avondmaal

TONEEL

The waste watchers, door Growing up in Public. Gezien: 17/11, Utrechtse school, daar nog t/m 25/11. Te zien in Amsterdam: Amphitheater, 1 t/m 9/12

door MAARTJE SOMERS

Growing Up in Public is een coalitie van vier theatermakers die nog steeds als 'jong' te boek staan hoewel ze het stadium van onbeschreven blad allang te boven zijn. Toch gaat hun nieuwe voorstelling over de kwesties volwassen worden en je plaats bepalen in de wereld. Geheel volgens de trend van de laatste seizoenen worden deze vraagstukken verknoot met spirituele zaken, in casu het Laatste Avondmaal.

Ooit gold dat Avondmaal als vast punt in de geschiedenis, maar als Don Duyns, Daphne de Bruin, Jeroen Kriek en Paul Feld achter een tafel hebben plaatsgenomen, aangevuld met choreograaf Feri de Geus, krijgen ze meteen onenigheid over waar dat begin nou eigenlijk ligt. Als apostel

heb je het niet zo makkelijk, blijkt uit de wel erg associatief aan elkaar geknoopte scènes die volgen. Je moet het zelf maar uitzoeken en als je naar jezelf kijkt, zie je niets dan wankel proberen en verspilde tijd.

The waste watchers leunt zwaar op de enigszins stuntelige, kwetsbare opstelling van die arme apostelen die het ook allemaal niet weten, maar die houding is lang niet voldoende en niet geestig genoeg om een hele voorstelling te dragen. Bovendien: voordat je het weet, wordt een voorstelling over twijfel en onbehulpzaamheid een twijfelachtige en onbehulpzame voorstelling. Op dat hellend vlak bevindt The waste watchers zich zeker.

"Neemt en eet, want dit is mijn Lichaam," wordt tijdens de mis bij het uitdelen van de hostie gezegd, en eten, deelnemen aan het leven, staat in de voorstelling centraal. Tussen overladen tafels gebruikt telkens één van de acteurs het midden van het speelvlak om particuliere preoccupaties te etaleren, zoals het krijgen van kinderen of het hebben van grote

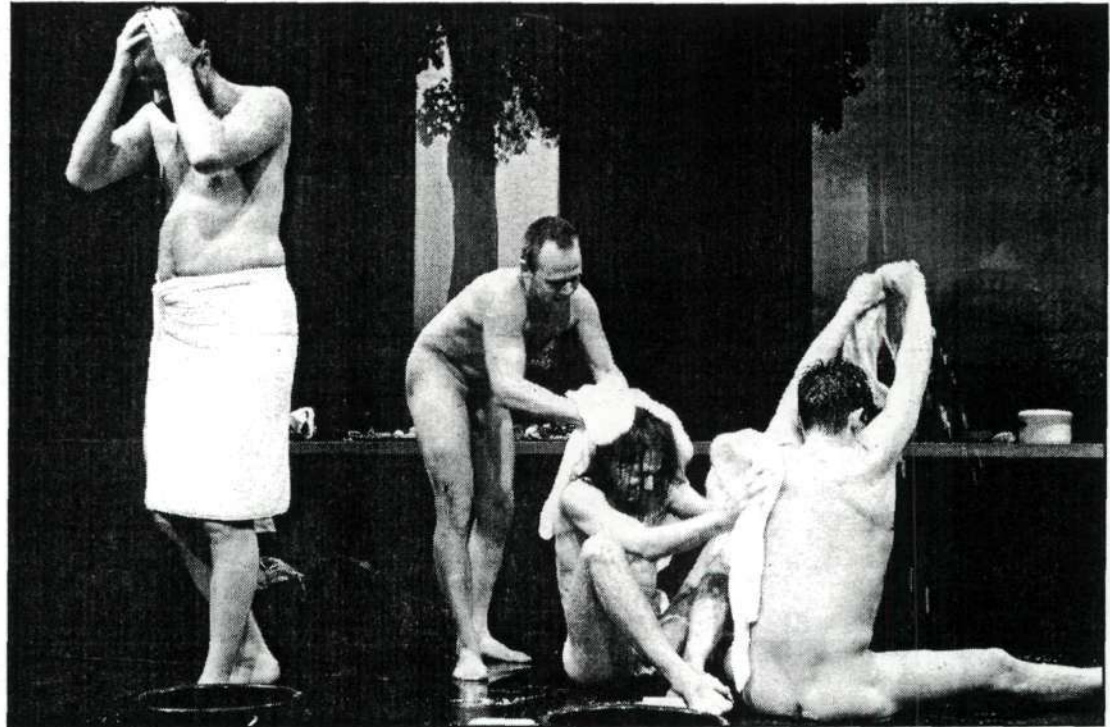

FOTO REYN VAN KOOLWIJK

Growing up in Public speelt The waste watchers

schrijversambities. Maar al wordt het laatste avondmaal een galgemaal en al wordt via de apostel Johannes verwezen naar de exe-

cutie van Johannes van Damme, buiten hun heel persoonlijke lotgevallen brengen de vijf makers weinig te berde. Aan de glibberige, maar voor de betrokkenen vast heel bevrijdende rituele wasing met zeepsop heb je dan ook weinig boodschap meer.

HET PAROOL 20/11/95

Een wonder!

Het was niet alleen de kersttijd. Het is al veel langer aan de gang. Jezusfiguren, de Here God, engelen en apostelen bevolken in toenemende mate het Nederlandse theaterpodium. De bijbel wordt door het toneel opnieuw ontdekt. Niet als een boek met voorschriften, maar als een onuitputtelijke bron van verhalen, thema's en vooral: beelden.

Growing Up in Public maakte onlangs *The Waste Watchers*, een associatieve collage gebaseerd op het laatste avondmaal, dus over geloven en eten. Een voorstelling die het niet moest hebben van de beweringen die er (niet) over het geloof werden gedaan, maar die het publiek veel intuïtiever probeerde te raken. Met het beeld van de ontblote rug van Paul Feld bijvoorbeeld, die ineengedoken voor een microfoon stond, zodat je zijn hoofd niet meer zag, alleen zijn schouders, badend in licht dat van boven kwam. Moeizaam vertelde hij over de helse fietstochten waarmee hij zijn lichaam afbeult, op zoek naar de innerlijke rust waar hij tegelijkertijd van wegvlocht. En ik maar hopen dat er vleugels zouden groeien uit die torsende maar verlichte mensenschouders.

De voorstelling *Nazareth, Lourdes, Neerijnen* van het ELS Theatercollectief (die rond Kerst en Oud en Nieuw te zien was in Amsterdam) begon met een heus passiespel in *tableaux vivants*. Gebracht met een melige knulligheid – 'archaisch' gekleed in een achterstevoren aangetrokken badjas in een onmogelijke pose stilstaan – maar ook met een ontroerende toewijding. In het donker van de blackouts tussen de afzonderlijke taferelen werden stilletjes de wonderen voorbereid. Toen het licht weer aanging, was het water in wijn veranderd en hadden de broden zich vermenigvuldigd.

Het bijbelse wonder waarmee *The Waste Watchers* begon, was geraffineerder en voltrok

zich vlak voor de ogen van het publiek. Een van de spelers schonk een karaf water uit. Op het moment dat dit water in de glazen kwam, kleurde het rood. Een simpele goocheltruc misschien, maar net als de 'wonderen' in het passiespel van ELS riep deze truc hetzelfde verlangen op. Het verlangen naar een werkelijk wonder, zo een waar de bijbel vol mee staat en waarvan we er momenteel best eentje kunnen gebruiken. Een kleintje maar, zoals een paar vleugels, of een huilend Mariabeeldje waarvan niet onmiddellijk het mysterie door de wetenschap wordt doorgeprikt. God zou met zo'n wonder ook zelf z'n voordeel kunnen doen, daar zou hij de mensen weer mee naar de kerk krijgen, oppert Piet, een van de personages in het tweede deel van de voorstelling van ELS. Dit was een komische scène die zich afspeelde in Lourdes, waar manke Piet de verlamde bezoekers van het bedevaartsoord één voor één in bad tilde.

De voorstelling van ELS is een drieluik, waarin de spelers geleidelijk aan dichterbij zichzelf komen, en daarmee ook dichterbij het publiek. In het derde deel van *Nazareth, Lourdes, Neerijnen* vertellen de spelers in hun eigen kleren en eigen woorden het verhaal van de kluizenaar Jozef van den Berg. Hij was ooit een succesvolle poppenspeler die in zijn voorstellingen zocht naar ultieme antwoorden en uitkwam bij de beslissing om het theater en zijn gezin te verlaten en de stem van God te volgen. In dit derde deel van het drieluik verwonderen de spelers van ELS zich om de radicale beslissing van iemand zoals hij. Kunnen we hem volgen? Is dit nou wat er met iemand gebeurt die werkelijk een goddelijk wonder ervaart? Daar was manke Piet uit Lourdes al bang voor. Een wonder zou zijn leven maar door elkaar schudden, zegt hij stoer. Maar hij huilt hartverscheurend als hij zelf stiekem een bad neemt in het heilige water.

Beide stukken hebben veel te weinig voorstellingen gehad. Zonde.

MARIJN VAN DER JAGT

Groene Amsterdammer,
10-1-1996